

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 616.62-008.224-003.93-02

©О. Л. Ковальчук, М. С. Гнатюк, С. О. Нестерук, В. В. Твердохліб

ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського"

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРНОЇ ПЕРЕБУДОВИ ГЕМОМІКРОЦИРКУЛЯТОРНОГО РУСЛА СЕЧОВОГО МІХУРА

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРНОЇ ПЕРЕБУДОВИ ГЕМОМІКРОЦИРКУЛЯТОРНОГО РУСЛА СЕЧОВОГО МІХУРА – В експерименті вивчено вікові морфологічні зміни гемомікроциркульаторного русла сечового міхура. Встановлено, що принося ланка гемомікроциркульаторного русла (артеріоли, прекапіляри) з віком мала тенденцію до звуження, а виносна ланка (посткапіляри, венули) – розширювалася, зменшувалася також щільність судин мікрогемомікроциркульаторного русла на 1 мм² тканини досліджуваного органа.

ВОЗРАСТНЫЕ ОСОБЕННОСТИ СТРУКТУРНОЙ ПЕРЕСТРОЙКИ ГЕМОМІКРОЦИРКУЛЯТОРНОГО РУСЛА МОЧЕВОГО ПУЗЫРЯ – В эксперименте изучены возрастные морфологические изменения гемомікроциркульаторного русла мочевого пузыря. Выявлено, что приносящее звено гемомікроциркульаторного русла (артериолы, прекапилляры) с возрастом имело тенденцию к сужению, а выносящее звено (посткапилляры, венулы) – расширялось, уменьшилась также плотность сосудов микрогемомікроциркульаторного русла на 1 мм² ткани исследуемого органа.

AGE CHARACTERISTICS OF STRUCTURAL REORGANIZATION HEMOMICROCIRCULATORY MAINSTREAM OF THE BLADDER – In the experiment studied the morphological changes of age hemomicrocirculatory mainstream of the bladder. Installed that the bring link of the hemomicrocirculatory mainstream (arterioles, precapillaries) with age had a tendency to narrow and the deferent link (postcapillaries, venules) – dilated, also decreased solidity the vessels of hemomicrocirculatory mainstream on 1 mm² tissues of the studied organ.

Ключові слова: гемомікроциркульаторне русло, сечовий міхур, вікові зміни.

Ключевые слова: гемомікроциркульаторное русло, мочевого пузыря, возрастные изменения.

Key words: hemomicrocirculatory mainstream, bladder, changes of age.

ВСТУП Всестороннє дослідження закономірностей розвитку органів та систем організму в постнатальному онтогенезі є біологічною основою не тільки для розширення сучасних уявлень про процеси, що виникають в умовах патології, а також для розробки науково обґрунтованих коригуючих технологій при різних патологічних станах. Відомо, що проблема розвитку та ланкового диференціювання судин мікрогемомікроциркульаторного русла протягом пре- і постнатального періоду є актуальною для сучасної ангіології та вікової морфології [1, 2]. Відомо, що гемомікроциркульаторне русло відіграє важливу роль у патогенезі різних пошкоджень органів та систем організму, і детальні знання його вікової структурної перебудови є необхідними й на сьогодні цікавлять морфологів, фізіологів, урологів [3–5].

В останній час у медико-біологічних дослідженнях все ширше застосовують морфометричні методи, що дозволяють отримати кількісні характеристики фізіологічних та патологічних процесів і логічно пояснити їх [6].

Метою роботи стало морфометричне дослідження особливостей вікової перебудови судин гемомікроциркульаторного русла сечового міхура.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ Морфологічними методами досліджено сечовий міхур у 12 статевозрілих свиней-самців в'єтнамської породи, яких поділили на дві групи. Перша група включала 5 інтактних тварин віком 5–6 місяців, друга – 7 інтактних свиней віком 11–12 місяців. Усіх тварин утримували в звичайних умовах на стандартному раціоні віварію. Евтаназію дослідних тварин здійснювали кровопусканням в умовах тіопенталового наркозу. Проведено наливку судин сечового міхура туш-желатиновою сумішшю. Вирізані шматочки сечового міхура фіксували у 10 % нейтральному розчині формаліну і після проведення через етилові спирти зростаючої концентрації поміщали у парафін. Мікромомні розрізи товщиною 5–7 мкм забарвлювали гематоксилином і еозином за ван-Гізона, Маллорі, Вейгертом. На гістологічних препаратах вимірювали діаметри артеріол, прекапілярів, капілярів, посткапілярів, венул та щільність мікрогемомікроциркульаторного русла на 1 мм² тканини [6, 7]. Статистичну обробку результатів виконано у відділі системних статистичних досліджень університету в програмному пакеті Statsoft STATISTIKA.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ Отримані морфометричні параметри судин мікрогемомікроциркульаторного русла сечового міхура дослідних тварин показано в таблиці 1.

З результатів аналізу даних таблиці встановлено, що з віком відбувалося виражене ремоделювання ланок мікрогемомікроциркульаторного русла сечового міхура. Виявлено, що приносять, виносить, обмінні та ланки мікрогемомікроциркульаторного русла у непошкодженному сечовому міхурі 11–12-місячних свиней-самців в'єтнамської породи зазнали вираженої структурної перебудови. При цьому з'ясовано, що принося ланка мікрогемомікроциркульаторного русла (артеріоли, прекапіляри) мала тенденцію до звуження. Так, діаметри артеріол у даних експериментальних умовах статистично достовірно ($p < 0,05$) зменшилися з $(17,83 \pm 0,06)$ до $(16,51 \pm 0,04^*)$ мкм, тобто на 7,3 %. Майже аналогічно зменшилися прекапіляри. Так, діаметр прекапілярів непошкодженого сечового міхура у тварин молодшої вікової групи дорівнював $(10,30 \pm 0,02^*)$ мкм, а в 11–12-місячних тварин – $(9,70 \pm 0,02^*)$ мкм. Наведені морфометричні параметри між собою статистично достовірно відрізнялися ($p < 0,05$) і останній морфометричний параметр виявився меншим за попередній на 5,8 %.

Капіляри непошкодженого сечового міхура у старшій віковій групі тварин також зазнавали структурної пере-

Таблиця 1. Морфометрична характеристика мікрогемоциркуляторного русла непошкодженого сечового міхура у дослідних тварин різного віку ($M \pm m$)

Діаметр досліджуваних судин (мкм)	Група спостереження	
	перша	друга
Артеріоли	17,83±0,06	16,51±0,04**
Прекапіляри	10,30±0,02	9,70±0,02*
Капіляри	5,60±0,01	5,31±0,01*
Посткапіляри	12,70±0,20	13,24±0,05*
Венули	26,20±0,05	27,73±0,42*
Щільність судин мікрогемоциркуляторного русла	3180,95±7,16	3092,14±6,43*

Примітка. * – $p < 0,05$.

будови. При цьому їхній діаметр знизився з ($5,60 \pm 0,01$) мкм до ($5,31 \pm 0,01$) мкм, тобто на 5,3 %. Варто вказати, що між наведеними морфометричними параметрами виявлено статистично достовірну різницю ($p < 0,05$).

Виносна ланка мікрогемоциркуляторного русла (посткапіляри, венули) непошкодженого сечового міхура у дослідних тварин старшої вікової групи мала тенденцію до розширення просвіту. Так, діаметр посткапілярів у молодих дослідних тварин дорівнював ($12,70 \pm 0,20$) мкм, а у другій групі спостережень – ($13,24 \pm 0,05^*$) мкм, тобто збільшився на 5,6 %. Наведені вище морфометричні параметри між собою статистично достовірно відрізнялися ($p < 0,015$).

Аналогічно статистично достовірно зросли діаметри венул непошкодженого сечового міхура у дослідних тварин старшої вікової групи ($p < 0,01$) з ($26,20 \pm 0,05$) мкм до ($27,73 \pm 0,42^*$) мкм, тобто на 7,25 %.

Необхідно також зазначити, що у даних експериментальних умовах зменшувалася щільність судин мікрогемоциркуляторного русла на 1 мм^2 тканини. Так, щільність мікросудин гемомікроциркуляторного русла непошкодженого сечового міхура у 5–6-місячних свиней-самців в'єтнамської породи становила $3180,95 \pm 7,16$, а в старшій віковій групі – $3092,14 \pm 6,43^*$. Остання цифрова величина виявилася меншою на 2,8 % порівняно з попередньою. При цьому наведені морфометричні параметри між собою статистично достовірно не відрізнялися ($p < 0,05$).

Мікрогемоциркуляторне русло є важливою функціональною системою, що адекватно та повноцінно забезпечує клітини, тканини, органи життєво необхідними чинниками відповідно до їх структури і фізіологічних та патологічних станів. Разом з тим, мікрогемоциркуляторне русло – виражена гематогенна система, яка в організмі першочергово відповідає на різні фізіологічні, патологічні впливи не тільки структурною перебудовою його складових (артеріол, прекапілярів, капілярів, посткапілярів, венул), але й може змінювати реологічні властивості крові [9, 10]. Домінуюче вікове розширення венозної частини гемомікроциркуляторного русла (посткапіляри і венули) призводить до венозного повнокров'я вказаних судин і може ускладнюватися гіпоксією. Остання призводить до катаральних явищ у слизових оболонках: ексудації, альтерації (пошкодження клітин і тканин), а також проліферації, що при гіпоксії перш за все стосується ендотеліальних клітин [8]. Вікове звуження артеріол, прекапілярів свідчить про погіршення доступу артеріальної крові з поживними біологічно активними речовинами до клітин та тканин, зменшення просвіту капілярів – призводить до погіршення обмінних про-

цесів [8]. Розширення посткапілярів та венул може ускладнюватися венозним застоєм, гіпоксією, вираженим набряком перивазальних структур, що ще більшою мірою ускладнює обмінні процеси, посилює стан тканинної гіпоксії.

ВИСНОВОК Вікова структурна перебудова гемомікроциркуляторного русла характеризується звуженням його приносячої (артеріоли, прекапіляри), обмінної (капіляри), розширенням венозної частини (посткапіляри, венули), що свідчить про деяке погіршення його функціональної спроможності.

Перспективи подальших досліджень Вікова структурна перебудова гемомікроциркуляторного русла сечового міхура потребує подальших досліджень з метою врахування її при діагностиці, корекції та профілактиці різних патологій досліджуваного органа.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Бобрик І. І. Загальні закономірності ангиогенезу мікроциркуляторного русла / І. І. Бобрик, В. Г. Черкасов // Вісник морфології. – 2002. – № 1. – С. 1–4.
- Черкасов В. Г. Мікрогемоциркуляторне русло серозних оболонок функціонально різних органів людини в пренатальному періоді онтогенезу // В. Г. Черкасов, О. О. Шевченко, І. В. Дзевульська // Вісник проблем біології і медицини. – 2006. – Вип. 2. – С. 338–340.
- Саркисов Д. С. Воспроизведение болезней человека в эксперименте / Д. С. Саркисов, П. Н. Ремезов. – М.: Медицина, 1990. – 780 с.
- Возіанов О. Ф. Онкологія сьогодні: досягнення, проблеми, перспективи / О. Ф. Возіанов, А. Н. Романенко, І. О. Клименко // Онкологія. – 2006. – Т. 8, № 2. – С. 152–158.
- Костюк О. Г. Вплив видалення слизової оболонки сечового міхура на виживання тварин / О. Г. Костюк // Вісник морфології. – 2007. – № 13(2). – С. 239–241.
- Автандилов Г. Г. Основы количественной патологической анатомии / Г. Г. Автандилов. – М.: Медицина, 2002. – 240 с.
- Лапач С. Н. Статистические методы в медико-биологических исследованиях Excell / С. Н. Лапач, А. В. Губенко, П. Н. Бабич. – К.: Морион, 2001. – 410 с.
- Звегинцева Т. Д. Современные представления о сосудистом эндотелии в норме и при патологии желудочно-кишечного тракта / Т. Д. Звегинцева, Т. Д. Груднева // Экспериментальная и клиническая гастроэнтерология. – 2005. – Т. 4. – С. 6–11.
- Онисько Р. М. Морфофункціональна характеристика ланок мікрогемоциркуляторного русла дванадцятипалої кишки в нормі та при різних термінах перебігу цукрового діабету / Р. М. Онисько // Клінічна та експериментальна патологія. – 2010. – Т. 9, № 32. – С. 6873.
- Парнабаева Д. А. Состояние микрогемоциркуляции при язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки / Д. А. Парнабаева, Ш. Я. Закирходжаев, Т. А. Соратов // Лікарська справа. – 2009. – № 7/8. – С. 90–93.

Отримано 19.11.13